

Maoisterna hoppar av regeringen. Maoisterna kommer tillbaka. Man kan lugnt säga att de senaste månadernas Nepal har varit allt annat än frid och fröjd.

Sydasiens LEIF BJELLIN ger en initierad tillbakablick på månaderna som gått.

Turbulenta månader i Nepal

Första gången val skulle hållas i Nepal, i juni 2007, föll det på att man helt enkelt inte hann förbereda valet på ett vettigt sätt. Tiden från utlysning till valdag var för kort. Efter att maoisterna efter framgångsrika fredssamtal med den så kallade sjupartialliansen tagit säte i parlamentet i januari, dröjde det till i början av april innan de fick sin del av ministerposterna.

De fem maoistministrarna tog sig an kommunikation, lokal utveckling, skog och mark, fysisk planering samt kvinnor barn och välfärd. Ministrarna var parlamentariskt oerfarna, förutom Krishna Mahara, som satt i parlamentet före maoistupprorets start 1996 och som anses stå partiledningen mycket nära. Anmärkningsvärt nog tog varken Baburam Bhattarai eller Prashandra, de båda maoistledarna, någon ministerpost, vilket har stort symbolvärde i en kultur där inflytande och respekt följer med formell rang. Deras informella inflytande torde det emellertid inte vara någon som ifrågasätter.

UNDER FÖRHANDLINGARNA mellan partialliansen och maoisterna hade val till konstitutionell församling varit en nyckelfråga, och upprymda av optimism över den lyckade överenskommelsen, angav man mitten av juni som valdag. Innan det nya kabinettet installerat sig, var man närmare slutet av april. Att då dra igång alla praktiska aspekter av ett val och därtill hålla en vettig kampanj, var dömt att misslyckas. Till detta ska adderas den etniska konflikt – madhesiupproret (se Syd-asien 1/07) – som sedan fredsuppgörelsen

pågått och som riskerade att omöjliggöra val i stora delar av landet. Alltså sköts i samförstånd valet upp.

Under sommarmånaderna bilades sedan delar av denna etniska konflikt, som egentligen inbegriper ett flertal etniska grupper, även om vissa grupper fortsatte upproret. Bomber detonerades på ett flertal platser i Kathmandu och krävde flera dödsfall och många skadade. Grupper vid namn Terai Army och Nepal Peoples Army tog på sig ansvaret för sprängningarna, men ingen person kunde kopplas till dåden. I uttalanden från grupperna var ibland ett uttalande att sabotera kommande val.

I ANDRA FALL SA MAN SIG arbeta för monarkins avskaffande, vilket skulle antyda kopplingar till maoisterna. Dessa tog emellertid kategoriskt avstånd från grupperna i fråga. Än en gång cirkulerade rykten om att det var den desavouerade kung Gyanendra, eller honom närtstående, som låg bakom dessa grupper.

Fortsatt är det så att kungen har uppbackning av framför allt ekonomiskt inflytelserika grupper, men också av hindunationalistiska dito. Mer eller mindre öppet stödde och stöder man destabiliserande aktiviteter som strejker och demonstrationer och som nämnts, eventuellt också rena terrordåd. Lägg till detta att USA fortsatt håller inne med bistånd så länge det i regeringen ingår maoister, i deras ögon fortfarande terrorister. Fram träder en tydlig hotbild mot fredsprocessen och mot de konstitutionella förändringar som framför allt maoisterna driver, men som antagligen

omfattas av en majoritet av nepaleserna.

Enligt maoistledaren Bhattarai skulle anledningen till att man lämnade regeringen vara att man, maoisterna, var missnöjda med hur det gick med deras krav för regeringssamverkan. Man menade också att fria och rättvisa val till konstitutionell församling inte kan genomföras så länge monarkin är kvar. Kungens supportrar gör allt för att sabotera valet, menade man. I stället ville maoisterna genom röstning i parlamentet avgöra vilken konstitution landet ska ha. De övriga partierna i parlamentet ville emellertid vänta med detta beslut till efter valet för att ge beslutet större legitimitet.

Det märkliga är att just denna fråga hade samtliga parter, inklusive maoisterna, tidigare varit överens om att den nya konstitutionella församlingen skulle avgöra.

Den öppna och förtroendeingivande attityden inblandade parter tidigare visat upp, hade visserligen under året kommit en del på skam. Maoisterna antydde i olika sammanhang möjligheten av att rösta om konstitutionen i parlamentet, även om man inte rest frågan på plats.

Nyckelfrågan för landet och för maoisterna nyckelkravet – ska man överge den föräldrade monarkin till förmån för republik – hade emellertid inte längre så självklart svar som efter revolutionen i april för snart två år sedan.

Med tiden tenderade maoisterna att tappa det stora folkliga stöd man definitivt haft för sin hållning i denna fråga. Monarkins anhängare är ekonomiskt starka och försitter inte en chans att få revolutionen att framstå som misslyckad. Utlovade >>

reformer uteblev och det bistånd från utlandet som drogs tillbaka under konflikten hade inte återkommit. Inte minst drar maoisterna på sig missnöje genom att deras ungdomsgrupp Young Communist League (YCL) ställer till med kravaller, bråk, misshandlar oliktankande, uppmanar till strejker och är allmänt störiga.

Maoisterna hade med andra ord antagligen inte längre samma support som tidigare och skulle mycket väl kunna komma till korta i kommande val.

Att maoisterna lämnade regeringen innebar inte att de tog upp sin väpnade kamp. Huvudsyftet var snarare att tvinga fram ett beslut om republik före valet och i andra hand att skjuta fram valet. Man var noga med att deklarerat att den fortsatta kampen ska föras med fredliga metoder. Massmöten, demonstrationer, värvningskampanjer, strejker och bojkott av valet ska få folk och politiker på andra tankar. Man ville också hålla fortsatta samtal med de övriga partierna. Koalitionspartierna å sin sida var mycket angelägna att få maoisterna med i regeringen igen och få dom att delta i valet i november.

– Det är ett unikt tillfälle att åstadkomma radikala förändringar i landet genom en fredlig och demokratisk process, menade premiärminister Koirala och uppmanade de tidigare rebellerna att inte missa tillfället.

Eller som EU:s sändebud uttryckte det: – Det vore ett svek mot nepalesiska folkets strävan och det skulle skada fredsprocessens trovärdighet om inte valet hålles i tid och med alla partiers stöd och deltagande.

DET DRÖJDE INTE EN VECKA efter maoisternas avhopp från regeringen förrän kongresspartiet i ett uppenbart försök att blika maoisterna, fattade beslut om att reservationslöst ställa sig bakom kravet på republik. Omfattandemöten och förhandlingar med maoistpartiet och de andra koalitionspartierna, ledde emellertid inte till något avgörande närmande mellan de olika aktörernas ståndpunkter.

Maoisterna vidhöll hårdnackat sina huvudkrav på beslut om republik före valet och ett fullt proportionellt valsysteem. Detta och förnyade, omfattande och intensiva protester i Nepals södra distrikt, plus inte minst ungmaoisternas störande av allmän ordning, gjorde i praktiken allmänna val omöjliga redan 22 november. I början av oktober, beslöt således koalitionsregeringen att på obestämd tid ställa in valet i november. Samtliga involverade

gav emellertid tydligt uttryck för beslutet som ett misslyckande eller i varje fall bakslag för fredsprocessen. Att koalitionen måste bestå och förhandlingar med maoisterna fortsätta, var man överens om. Och ett nytt valdatum måste med det snaraste fastställas. Endast det gamla kungatrogna partiet Rastriya Janashakti Party (RJP) menade att koalitionen till den grad misslyckats, att man förlorat sin legitimitet. Partiets ledare, den före detta premiärministern i den av kungen tillsatta regeringen, Surya Thapa, menade att demokratiska krafter inte var tillräckligt för att lösa landets politiska problem. Allra minst någon partialians behövdes.

Förhandlingarna med maoisterna var framför allt en affär för parlamentets största part, kongresspartiet. Parlamentets näst största parti, kommunisterna (CPN-UML) var inte sena att vädra sitt

teraigrupperns förslag om en stat omfattande hela teraibältet får väl mest ses som provocerande politisk retorik. Frågan är komplicerad med tanke på Nepals komplicerade geografi och cirka sextio distinkta etniska grupper. En delikat fråga för kommande konstitutionsförsamling.

Man beslöt också på detta extramöte att valordningen skulle vara blandat proportionell, alltså en blandning mellan proportionellt och direkt valsysteem. Efter diverse schackrande beslöts att fördelningen proportionellt/direktvald representation i parlamentet ska vara 60/40, en till synes godtycklig fördelning, men som föregåtts av omfattande räknande och förhandlande. Kompromissen mellan maoisternas 80/20 förslag och kongresspartiets 50/50 beaktar framför allt att större partier förlorar relativt sett mer ju större andel som ska väljas proportionellt. Genom att göra parlamen-

"Sker inte val nu är risken stor för politisk kollaps med åtföljande instabilitet, våld och ekonomisk tillbakagång"

ter större, räknar man med att inte tappa antal platser i förhållande till nuläget, utan den förväntade breddade representationen kommer att utgöras av nya platser.

MAOISTERNA KOM EFTER DESSA avgörande beslut att återinträda i regeringen och som en del i det utökade parlamentet skapades redan nu nio nya ministerposter, varav maoisterna fick två. En debatterad och kritiserad ministerutnämning är att premiärminister Koirala utsåg sin dotter till minister utan portfölj, med uppdrag att samordna ministerierna. Utnämningen är speciellt kontroversiell eftersom dottern i fråga, Sujata Koirala, förutom vara utsatt för korruptionsanklagelser, dessutom tillhör partiets uttalat kungavänliga falang.

Viktigaste beslutet under parlamentets januarsession var kanske ändå att ny tid för val sattes till 10 april. Gott om tid alltså för valkommissionen att fastställa regler och träna valförrättare. Gott om tid också för partierna att nominera kandidater och

driva valkampanj. Och, hoppas man, tid för regeringen att bilägga tvisterna i söder och få med åtminstone de flesta politiska grupper i Terai (madhesis) i politiska mittfåran.

I nuläget lär meningsfulla val inte kunna hållas i de östligaste delarna av Terai. I syfte att tillmötesgå madhesis rättmätiga krav på bättre representation, har det utökade parlamentet begåvats med två ministrar ur dessa grupper. Dessutom råkar två av UML:s nya ministrar komma från Terai. Något oskickligt har Koirala framhållit att hans till minister utsedda dotter ju också kommer från Terai och alltså på något vis kunde ses som representerande de marginaliserade madhesis. Arrogant, okänsligt, osmart enligt de flesta bedömare. Cirka en månad före valet i april är den politiska ordningen tillbaka ungefär där det var när maoisterna i höstas lämnade regeringen. På vägen har viktiga konstitutions- och valtekniska frågor lösts. Det verkar också ha utkristalliserats ett fåtal större politiska grupper i Terai, vilka i princip är för och kommer att delta i kommande val, även om retoriken ibland blir hotfull och militant.

Den större av dessa grupper torde för när-

FOTON: Leif Bjellin

"Hjärtligt välkomna utländska gäster till vårt republiksområde" Så låter sig Nepals kommunistparti (maoisterna) hälsa.

varande vara United Madhesi Democratic Front, som bl.a. inkluderar Madhes Democratic Party och Madhesi People's Rights Forum för att nämna några. Problemet är det tjugotal väpnade grupper som opererar i Terai och ger sig ut för att representera den ena eller andra etniska minoriteten. Strejker, demonstrationer och vandalism hör till vardagen, vilket också påverkar livet i Kathmandu, då alla transporter till huvudstaden måste passera Terai. Bränsle, bensin och vissa livsmedel är ständigt återkommande bristvaror i staden. I det rådande politiska tumultet bidrar också ett antal rena gangsterband till laglösheten.

OFTA OPERERAR DE FRÅN indiskt territorium, och till och med maoistledare har talat om att i nödfall sätta in militär för att garantera valet i april. Självklart pågår också bland kungatrogna grupper försök att genom koalitioner och samarbeten stärka positionerna inför valet. Sålunda bildades nyligen en Pro Monarch Alliance av några tiotal till valkommissionen anmälda småpartier. Framför allt försöker man slå hål på legitimiteten hos al-

liansen. En utsedd församling kan inte diktera hur en av folket vald församling ska agera, menar man. Skrivna och oskrivna uttalanden från januariöverenskommelsen innebär ju faktiskt att man tänker sig att så ska vara fallet.

I praktiken kommer det att bli så eftersom pro-republikanhängarna med allra största sannolikhet kommer att utgöra en överväldigande majoritet i det kommande valda parlamentet. Rojalisterna må vara få, men de är ekonomiskt starka. Deras roll i oroligheterna i Terai får framtiden utvisa. Och odiskutabelt har dom nära förbindelser med i varje fall det militära etablissemanget, vilket av flera analytiker ses som oförutsägbara i dessa sammanhang. Osvuret är bäst, men lite ger rojalisterna intryck av ett sista desperat sprattlande.

I april måste det ske, valet alltså. Sker inte val nu är risken stor för politisk kollaps med åtföljande instabilitet, våld och ekonomisk tillbakagång. Idén om demokrati får sig en törn och mången nepales lär ty sig till kungahuset igen. Så låt oss hoppas på det bästa.

Leif Bjellin